

LISTINA O ETIKI UMETNE INTELIGENCE¹

I. Kontekst in namen tega dokumenta

Sodišče Evropske unije (Sodišče EU) je zavezano k temu, da umetno inteligenco (UI) razvija, uveljavlja in uporablja v skladu z vrednotami EU, kot so določene v členu 2 Pogodbe o Evropski uniji, da bi spodbujalo na človeka osredotočeno in zaupanja vredno umetno inteligenco. Sodišče EU je pri delu z umetnointeligenčnimi sistemi (v nadaljevanju: sistemi UI) ravnalo in bo še naprej ravnalo tako, da bo dosledno spoštovalo veljavna pravna pravila, ki so določena zlasti v Uredbi EU o varstvu podatkov² in v Aktu o UI³. Ne zadošča pa, da je zaupanja vredna umetna inteligenca zakonita, temveč mora biti tudi etična in robustna, tako s tehničnega kot tudi z družbenega vidika.⁴

Na tej podlagi Sodišče EU postopoma uvaja več orodij, ki temeljijo na umetni inteligenci, med drugim za pomoč Sodišču Evropske unije in Splošnemu sodišču pri opravljanju njunih sodnih nalog. Pričakuje se, da bodo ta orodja izboljšala učinkovitost in uspešnost sodnih in upravnih procesov ter bodo Sodišče EU približala državljanom.

Uporaba umetne inteligence pri dejavnostih, s katerimi se podpira opravljanje sodnih nalog Sodišča EU, prinaša številna tveganja. Med temi tveganji so v ospredju pristranskost in diskriminacija, povezani z uporabo neprimernih ali poškodovanih podatkov, razkritje občutljivih informacij, vključno z osebnimi podatki, kibernetški napadi, pomanjkanje razločljivosti in, kar v okviru sodnih dejavnosti gotovo ni manj pomembno, prekomerno zanašanje na tehnologijo („pristranskost zaradi avtomatizacije“). Ta pristranskost lahko vodi do zastoja v razvoju sodne prakse, zmanjšanja pozornosti, namenjene drugim pravnim sistemom, spodbujanja prevlade nekaterih pravnih kultur in vpliva na kakovost sodnih odločb.

Za spoprijemanje s temi tveganji in zagotovitev, da ljudje, zlasti sodniki in generalni pravobranilci, ohranijo popoln nadzor nad sodnimi postopki ter svojo avtonomijo in neodvisnost, je treba vzpostaviti etične standarde.

¹ Sodišče EU je Listino sprejelo 26. januarja 2026.

² Uredba (EU) 2018/1725 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah, organih, uradih in agencijah Unije in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 45/2001 in Sklepa št. 1247/2002/ES (UL L 295, 21. 11. 2018, str. 39).

³ Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (Akt o umetni inteligenci) (UL L, 2024/1689, 12. 7. 2024, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj?eliuri=eli%3Areg%3A2024%3A1689%3Aoj&locale=sl>). Akt o UI je sicer začel veljati 1. avgusta 2024, datumi, na katere so se oziroma se bodo njegove določbe začele uporabljati, pa segajo od 2. februarja 2025 do 2. avgusta 2027. Sodišče EU se zavezuje, da bo, kolikor je to praktično mogoče, vse določbe začelo izvajati takoj, ne da bi čakalo na uradni datum začetka veljavnosti.

⁴ Strokovna skupina na visoki ravni za umetno inteligenco, Etične smernice za zaupanja vredno umetno inteligenco, 2019.

Ta listina⁵ izraža zaveze Sodišča EU glede etične uporabe umetno inteligentnih orodij (v nadaljevanju: orodja UI), ki so bila razvita ali uvedena na tem sodišču. Uporabnikom na Sodišču EU in javnosti je v tej listini pojasnjeno, kako namerava to sodišče ravnati. To listino je treba upoštevati pri ustvarjanju, uvajanju in uporabi sistemov UI skozi njihov celoten življenjski cikel.

II. Etični standardi in ukrepi za spodbujanje odgovorne umetne inteligence in zmanjševanje tveganj

A. Pravičnost, nepristranskost, nediskriminacija in temeljne pravice

Sodišče EU bo zagotovilo, da bo vsak sistem UI, ki ga bodo ustvarile njegove službe ali pogodbeni izvajalci, ki delujejo pod njegovim nadzorom, zasnovan in uveden v skladu z načeli pravičnosti, nepristranskosti in nediskriminacije ter bo v celoti spoštoval temeljne pravice. Prav tako bo Sodišče EU pri izbiri sistemov UI, ki so jih razvile tretje osebe in ki se bodo uporabljali na tem sodišču, na podlagi razpoložljivih informacij sprejelo vse razumne ukrepe, da bi zagotovilo, da taki sistemi upoštevajo ta načela in temeljne pravice.

Nabori podatkov, ki se uporabljajo za kontekstualno učenje ter preverjanje in testiranje sistemov UI na Sodišču EU, morajo biti ustrezni, reprezentativni, v največji mogoči meri brez napak, celoviti, konsistentni in ažurni. Treba je storiti vse, kar je razumno mogoče, da se prepoznajo, popravijo in ublažijo morebitne pristranskosti, ki bi lahko vodile do diskriminacije, prepovedane v pravu Unije, posegle v nepristranskost ali imele kakršen koli drug negativen vpliv na temeljne pravice.

Da bi se zagotovil enakopraven dostop, morajo vmesniki in sistemi UI, ki jih razvije ali uvede Sodišče EU, upoštevati različne potrebe in zmožnosti. Sodišče EU si prizadeva, da bi kar najbolj zmanjšalo obseg ovir, ki izhajajo iz razlik v tehnološki usposobljenosti – tako na delovnem mestu kot tudi v sodnih postopkih in pri sodelovanju javnosti s Sodiščem EU. Uporaba orodij UI mora spodbujati multikulturalizem in večjezičnost v skladu z vrednotami Sodišča EU.

B. Preglednost in sledljivost

Sodišče EU bo sisteme UI uporabljalo le v javnem interesu za izpolnjevanje svojega poslanstva in nalog v skladu s Pogodbama EU ter le za predvideni namen posameznega sistema. Specifičen namen in cilji posameznega sistema UI in vsake kategorije uporabe morajo biti ustrezno opredeljeni in dokumentirani.

Člani Sodišča EU in zaposleni pri tem sodišču morajo prejeti podrobna pojasnila in informacije o delovanju orodij UI. Omejitve glede natančnosti sistemov UI morajo biti opisane razumljivo.

⁵ Listina nadgrajuje Strategijo za umetno inteligenco, ki jo je Sodišče EU sprejelo 19. junija 2023 in je javnosti na voljo na njegovem spletnem mestu (https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-11/cjeu_ai_strategy.pdf). V tej strategiji so opisane pričakovane koristi uvedbe orodij UI, določena so načela, ki jim Sodišče EU namerava slediti, in je vzpostavljen ustrezen model notranjega upravljanja, zlasti Upravni odbor za umetno inteligenco, ki ga sestavljajo člani obeh sodišč in predstavniki uprave.

Uporabnike je treba obvestiti, da so v stiku z sistemom UI. Vsebine, ki jih umetna inteligenca ustvari brez preverjanja, morajo biti označene kot take, če so dane na voljo osebam, ki niso uporabniki, ki so zahtevali njihovo ustvaritev.

Nabori podatkov in postopki, ki se uporabljajo za kontekstualno učenje in ki vplivajo na izhodne podatke sistema UI, morajo biti znani in dokumentirani.

C. Integriteta in zaupnost sistema

Sistemi UI morajo biti tehnično robustni, delovati morajo varno, gotovo in zanesljivo, imeti morajo ustrezne zaščitne ukrepe, biti morajo odporni proti napadom in zaščiteni pred zlonamerno uporabo ter morajo imeti učinkovite nadomestne mehanizme za preprečevanje ali omejevanje vsakršnih škodljivih učinkov.

Zaupnost je temeljna in opredeljujoča značilnost dela Sodišča EU. To zahteva posebno previden in preudaren pristop k vključevanju orodij UI. Vsakršna uporaba umetne inteligence mora biti v celoti skladna z obstoječimi protokoli o zaupnosti, notranjimi varnostnimi pravili in standardi za varstvo podatkov, ki veljajo na Sodišču EU.

D. Človekovo delovanje, nadzor in odgovornost

Pri delitvi nalog med umetno inteligenco in ljudmi znotraj Sodišča EU je treba zagotoviti osrednjo vlogo teh ljudi, okrepiti njihove zmožnosti in zahtevati ustrezen človeški nadzor. V sodnih postopkih imajo ljudje, zlasti sodniki in generalni pravobranilci, še naprej popoln nadzor. Sistemom UI se ne smejo zaupati pristojnosti za odločanje.

Vsi sistemi UI se morajo razvijati, uvajati in uporabljati pod človeškim nadzorom. Uvesti je treba stroge mehanizme in protokole za nadzor kakovosti. Ti morajo vključevati nadzor in povratne informacije uporabnikov o kakovosti izhodnih podatkov. Osebe, odgovorne za ta nadzor, morajo poročati o anomalijah in napakah.

Uporabniki morajo privzeti kritičen pristop do strojno ustvarjenih izhodnih podatkov, vsakič preveriti njihovo točnost in celovitost ter poročati o napakah, težavah ali zgolj o dvomih, da se lahko opravijo nadaljnja preverjanja.

Sodišče EU mora opredeliti in porazdeliti odgovornosti v različnih fazah razvoja, uvajanja in uporabe sistemov UI ter vzpostaviti mehanizme za spremljanje njihovega delovanja ter odpravljanje pomanjkljivosti in napak.

Sodišče EU mora razviti in vpeljati kulturo preverjanja podatkov, ki zagotavlja učinkovita jamstva točnosti, integritete, verodostojnosti in zanesljivosti zasnove, razvoja in uporabe umetne inteligence.

Da bi se izognili vrzelim v odgovornosti, mora uporabo sistemov UI vedno spremljati jasna notranja porazdelitev odgovornosti za končni dokument ali druge rezultate, ki so bili ustvarjeni z uporabo umetne inteligence. Odgovornost za končni izdelek nosi posameznik in je ni mogoče prenesti na sistem UI.

Sistemi UI, ki jih razvijajo službe Sodišča EU ali njegovi pogodbeni izvajalci, se morajo redno testirati in preverjati, da bi se odkrile in odpravile morebitne pristranskosti in pomanjkljivosti ter da bi se izboljšala kakovost njihovih izhodnih podatkov.

Sodišče EU se zavezuje, da bo spodbujalo kulturo odgovorne in zaupanja vredne uporabe umetne inteligence s tem, da bo svojim zaposlenim zagotovilo redna usposabljanja in pobude za ozaveščanje.

Mehanizmi upravljanja se morajo pregledovati in po potrebi prilagoditi, da bi se zagotovilo, da ostanejo primerni za svoj namen.

E. Družbena in okoljska odgovornost

Sodišče EU se zaveda, da ima pri uvajanju sistemov UI odgovornost do družbe in okolja. Skrbno bo preučilo morebitne vplive.

Zagotovilo bo, da uvedba teh sistemov ne bo zmanjšala človeške dimenzije interakcije državljanov s Sodiščem EU ali povečala „digitalne vrzeli“.

Pri razvoju, uvedbi in uporabi sistemov UI je treba poskušati čim bolj zmanjšati škodljive učinke na okolje, zlasti glede porabe energije in vode ali emisij CO₂. Preučiti je treba, ali je mogoče izbrati možnosti z manjšim vplivom na okolje.

F. Stalno izboljševanje

Sodišče EU se zavezuje, da bo sledilo razvoju tehnike, prava in etike.

Sodišče EU bo še naprej spodbujalo dialog o uporabi umetne inteligence z nacionalnimi sodišči in organi ter pri tem dialogu dejavno sodelovalo. Nadaljevalo bo tudi spodbujanje medinstitucionalnega sodelovanja in sodelovanje z drugimi pravosodnimi institucijami za izmenjavo izkušenj. Prizadevalo si bo za opredelitev in uvedbo najboljših praks ter sodelovalo v akademski in družbeni razpravi.

Upravni odbor za umetno inteligenco bo upošteval tako ustrezne povratne informacije in tehnološki razvoj kot tudi izide lastnih formalnih nadzornih mehanizmov, da bo predlagal primerne spremembe in prilagoditve te listine ali podrobna navodila o specifičnih vprašanjih.